

Archæus Subterraneus, operator & faber tot operum mineralium & Metallicorum quæ in Aula Plutonis subterraneâ latitant, & tanto à mortalibus desiderio quaruntur. Ejus munus est, calefacere omnia vicina loca, & officinam suam extendere versus superiora, & ipsam superficiem terræ, quæ proculdubio propè centrum densior & compactior est, ac versus superficiem porosior & rarior, atque ita ad incolarum supernorum inhabitationem aptior, & latentium infernorum operum generationem accommodatior. Nam si terra à superficie ad centrum saxis perpetuis & continuis oppleta, & quasi unum continuum saxum esset, atque poris & cavitatibus suis careret, saxea, solida, & immutabilis nil commodi, nil utilitatis, nil emolumenti in commune conferret. Hinc inculta, & inutilis foret, si non in suis poris, tanquam cellis, & cameris cætera Elementa foveret, & aut particulatim cum illis communicaret, & ut hospes cum illis versaretur. Hinc aqua, meteoron ex aëre decidens in terram, ac pluviam, imbris, roris, pruina grandinis, nivis, aut alia figurâ in terrâ poros & cavitates se insinuat, & ejusdem interiores partes pervadens terræ puriori, tanquam ei amica, aggregatur. Hæc commixtione pondus gravius nacla versus centrum delabitur, undè à calore ignis centralis iterum superficiem versus expellitur, atque ita in vasis interioribus, tanquam in cucurbitâ & alembico circulatione continuâ ascendens & descendens circulatur, atque sensim Corpus Minerale & Metallicum induit. Nam vasa Naturæ sunt saxosa passim poris & cavitatibus pervia, atque ita quasi claustra terrena, quæ centro terræ proxima longo tractu se ad superiora extendunt, & à vasis destillatoris, Cucurbitæ & Alembico haud multum abludunt, adeo ut centro terræ partes propiores pro Cucurbita habendæ sint; Partes verò superficiei propiores, seu spatium illud superficiei contiguum, in quo Mineralia quæcunque Naturali operatione vel in liquidam, vel coagulatam formam redacta inveniuntur, Alembici vicem obtineant. In his Vasis Aqua aëris & ignis particeps, ut & cœlestium qualitatum, quas in aëre externo, Astralium influentiarum communi receptaculo, hausit, terræ substantiæ se adjungit, atque ascendendo & descendendo per varias circulationes magis ac magis substantiam dictam imbibit, ut tandem Corpus Minerale evadat, ac multorum annorum serie in Metallum quoque vertatur. Mineralium autem varietas & diversitas oritur ex variis & diversis qualitibus influentiarum astralium, quas aqua secum in terram advehit, & ex ipsa varietate & diversitate terræ, quam sibi in vasis dictis adjungere solet. Hinc tam diversa & multiplex proprietas fossilium existit, utpote quæ aut absque Mercuriali substantiâ sunt, aut ex eadem particulariter procreantur. Corpora Mercuriali illa substantiâ carentia sunt vel terræ, lapides, & salia, ex quibus Medicinæ inerviunt Terræ, Armena, Silestia, & aliæ virtutibus Corpori humano conducuntibus indutæ;

Terra ubi densior, ubi rarior.

Aqua in interiora terræ penetrans descendens.

Fit materia mineralis & metallica.

Natura Cucurbitæ & Alembici.

Mineralium generatio.

Ex diversitatibus.

Lapides sunt vel pretiosi, vel omnis generis communes; Sales sunt ipsum Sal commune, ejus Muria, Armoniacum, Salpetra vel Nitrum, Alumen, Vitriolum, & ejus generis alia. Ex Mercurio sunt composita aut Semimetalla & Spiritus ob suam indolem volatilem ita dicti, aut ipsa Metalla, quorum Mercurius fit ex aquâ Metallo-
generatio ex Mercurio, & Sulphure.
& terrâ per minima inter se mixtis, qui cum solus manet, & invenitur, Hydrargyrum, vel Argentum Vivum nuncupatur. Si vero aqua hæc viscosa, ut vapor humidus, & frigidus in ascendendo, aut descendendo alium fumum siccum, calidum, pinguem, & sulphureum, eodem modo in vasis naturæ generatum, & ex diversis Elementis proportionatum obvium habuerit, ambo tanquam mas & femina in complexu mutuos ruunt, & in qualitibus contrariis matrimonium contrahunt. Prout verò Sulphur purum, impurum, terrestre, saxosum, flavum, rubeum, vel aliis alicujus proprietatis fuerit, atque Argentum Vivum eodem pacto vel unius vel alterius ex istis se particeps reddiderit, Mineralibus ex se ortis eandem proprietatem impertiunt. Ac licet pura hæc bina existant, ex loci tamen qualitate & impuritate contagium quoddam contrahunt, & sordibus maculantur. Atque hic est ortus tot Spirituum Mineralium, abortu suo ovis subventaneis haud absimilium, atque tam diversorum Metallo-
rum, quæ sæpe ante plenam maturitatem à Naturâ absolvendam ex terræ vinculis & claustris avaritia humana erueret solet. Hæc descriptione Corpus Terrestris Internum vulgaris & communis Opinio depingit. *Paracelsus* & ex eo *Helmontius* *Paracelsi & Helmontii Sententia.* illud longè aliter describunt. Terram Elementalem & Terram Virginem, Elementum Virgineum hic esse dicit arenam, & Quem vocat, Sabulum item bulliens, Gallis *sable Bouillant* dictum, Sabulum nitidissimum, omnis inquinamenti expers, album, in fundo vivo, ac vitali se ostendens, impermixtum, setaceum vel cribrum, atque fundamentum Naturæ nulli vicissitudini obnoxium, vigore suo vitali aquarum thesauros, & limpidissimos fontes transcolans, & ob eundem suum vigorem vitalem Hydraulicis legibus nequitiam obnoxium, ad mille fortassis passus quandoque subter Horizontem se submergens, alias sub diu prope diem, imò non raro in montium cacuminibus ebulliens, ligoni nulli cedens, sed exhaustæ suæ partis locum semper iterum replens, nullius rei actione mutabile, nisi solius liquoris Alkahest, à quo, difficulter tamen, in Salem, atque accedente quadam operatione ulteriore in aquam mutatur. Commixtum hoc sabulum dicit cum Magno Mari Interno, millecuplo majore, quam Exterioris Maris & fluminum, lacuum, paludum, stagnorum, & rivorum omnium externæ Terrestris Orbis superficiei inhaerentium tota congeries, si totius capacitatis internæ, ac superficiei Orbis Terrestris respectu consideretur. Scaturigo hæc est aquarum omnium in Terrestris superficiei fluuantium, quæ omnes seminibus aquæ iterum impregnandæ, ad hanc eandem indefinente remeatione

Metallo-
generatio ex
Mercurio,
& Sulphure.

Paracelsi &
Helmontii
Sententia.
Arenam
vocat.
Quellum.

Magnum
Mare Inter-
num.

tione redeunt, & tepetunt hospitium hoc suum fecundum, *Orpheus* noctem, *Plutonis* tenebras, *Onomastum* Persarum, & *Paracelsi* Iliadum, ubi Rationes ac dona Mineralium, nondum Corporibus sociata semina, jacent. Hoc Mare cum aquarum suarum omnium receptaculo, collectore, congregatore, & radice, Sabulo nimirum bulliente dicto, *Helmontius* cum *Paracelso* in Orbis Terrestris medullis & intimo fundo locant, & undique usque ad centrum terræ continuari ajunt; *Helmontius* tamen aliquot medullis millenaria Inferno dubitative assignat, proculdubio, quid Infernus sit, & quo loco hæreat, juxta mecum, & cum aliis ignorans. Medullæ huic Terrestris intimæ à centro per magnum spatium usque ad Superficiem Terrestris exurgenti imponunt strata ejusdem superficiei varia & diversa, acundos inter se variè discrepantes, qui fossilibus in metallorum investigatione superficiem perfodientibus se offerunt. Sabulo Bullienti proximum ajunt Montem Siliceum, quibuldam *Reybergh*/ Lineam Trivalem *Paracelso*, matricem mineralibus seminibus gravidam, Stratum & Soleam Terræ, Sabulum bulliens cum Mari Interno circumiens, metallorum & mineralium diversorum dives, rupium & montium origo & propago, unde minarum primæ divitiæ fluunt. Huic incumbit reliqua superficiei, & suprema solea, seu prima, variis & inæqualibus fundis priorum ambiens, ac diversis terris, rupibus, saxis, venis metallicis & arenis distincta. Occurrunt ergo in eâ varii generis saxæ; Occurrunt omnis generis rupes saxosæ, & lapideæ Mineralium & Metallorum matricis; Occurrunt omnis generis Mineralia & Metalla, per lapideas cavernas, & saxosas cavitates in venis suis dispersa, & per opulentissimam sedem mineralium diffusa. Occurrunt terræ nigrae, luteæ, argillosæ, pingues, steriles, palustres, metallicæ, arenosæ, saxosæ, ac variis coloribus mixtæ, quæ cuncta suis tractibus & fundis contenta vario admirabili Naturæ lusu hanc Soleam Terrestris pererrant. In hac Solea superficiei Orbis Terrestris crustam & corticem constitutante quatuor sunt fumi Paracelsici, Derives ex quo ligna constant, Lessas herbarum materia, Stannar Metallorum mater, & Enur fumus, ex quo lapides prodierunt. *Paracelsus Philosoph. ad Athenienses lib. 3. cap. 3.* Quantum ad Sabulum illud Bulliens attinet, in Belgii maritimis locis, ac Hollandia præcipue se ostendat, imò & ipsa Hollandia si non tota, saltem quoad maximam partem imposita ipsi esse videtur, quoniam Terrestris superficiei pertrebrata, aut fodiendo aperta varias terras diversis stratis sibi invicem incumbentes, ac tandem sabulum illud dulcissimâ & limpidissimâ aquâ mixtum detegit, adeo ut hæc Authorum istorum sententia haud multum à veritate recedere videatur. Utra verò duarum istarum Sententiarum, quas in scenam produximus, veritati magis appropinquet, Lectoris sagaci judicio dijudicandum relinquimus, & ad Aquam examinandam nos conferimus.

AQUA. Aqua cum Terra unum et eun-

DEM GLOBUM CONSTITUENS Elementum est humidum & frigidum, in humiditate cum aëre & frigiditate cum aqua conveniens, unctuosum phlegmate plenum, exterius volatile, & ignis calorem fugiens, interius verò fixum, & eundem non extimescens, Sperma mundi omnium rerum semina in se continens, ac in terram receptaculum suum deferens, & prima rerum materia, quæ in duas aquas divisa Sublunaria, & Superlunaria Corpora, atque ita totam Universi machinam dedit. Crassior Aqua quæ in Creationis separatione apud Terram mansit, Elementum illud est, quod terræ unitum in unum cum eadem globum coaluit. Hæc cum aëre commutabilis, indefinente in eundem ascensu, & descensu in terram, in illo virtutes & influentias astrales haurit, & in hanc defert, eaque de causâ spiritus ejus est, vita & astrum, in quo tanquam abyssu latent omnia Mineralia, salia, metalla, lapides, gemmæ, & uno verbo omnes aquæ fructus qui à terrâ effodiuntur. Uniuscujusque Elementi astrum fructus suos in peregrina matrice parit, eosque ibi deponit: Meteora ab igne genita in aëre producuntur: Aëris fructus ex centro ad circumferentiam prodeunt: Aquæ semina in gremio terræ producta, in ejusdem superficiei maturantur: Terra suos fructus in aërem protrudit. In Elemento aquæ autem non tantum cætera sunt Elementa, sed per illud etiam Corpora Inferiora producuntur, conservantur, augentur, & incrementum virtutum suarum accipiunt. Præstantissima in eo sunt medicamenta, vires omnium superiorum & inferiorum in se continentia, adeo ut universalis quædam Medicina ex aqua vulgari queat confici ab iis, quibus intimorum Naturæ penetratium cognitio reſerata est. Complectitur quippe intrinsecus Salem dulcissimum & rubicundissimum, morborum Corporis Humani plerorumque extirpatorem, cujus confectioni haud exiguum temporis spatium est impendendum. Verorum Chymicorum ænigma notatu dignum hic repetito: Qui scit aquam congelare calido, & spiritum cum eâ conjungere, inveniet rem auro millies pretiosorem. Aqua est vel Subterranea venas internas pererrans, aut plane in abyſſo magna, ut *Scriptura Genes. 7. & Psalmo 148.* vocat, descendens & stagnans, vel Superficialis in Terræ Superficie fluctuans, quæ vel profluit, & decurrit, ut fluvii, amnes, rivi & fontes fluentorum & rivorum origines, vel semper intra limites suos consistit, ut putei, paludes, stagna, lacus, & omnis generis maria. Omnis aqua, naturâ suâ, insipida nullo sapore pollet, & hunc aliunde nanciscitur, ut amara, acerba, acida, salia, & grati aut ingrati saporis evadat. Mare est communis aquarum congeries, & omnium earum promus condus, universas absorbens, atque iterum regurgitans. Quoad magnitudinis, inter terram & aquam Terreni Orbis superficiei componentes, proportionem, diversæ sunt sententiæ. Plus aliquantò Terræ nudatum, quam suppressum mari, lacubus, fluminibus *Piccolomini* statuit. *Scaliger exercit. 38.* Unicam telluris partem nudam, duas aquâ testas pronuncians hallucinatur. Tantam Maris

(o) 2 super-

Maris huius & Sabuli Bullientis Seles.

Solea & prima Terra.

Mons Siliceus, Linea Trivialis.

Suprema, & extrema Terra Solea.

Quatuor fumi Paracelsici.

Sperma mundi.

Metallicis seminibus dives.

Præstantissima medicina medicamenta subministrat.

Aqua divisa.

Qualitas.

Mare.

Ejus magnitudo.